

УДК 330.322:631.115.8

Однорог Максим Анатолійович,
кандидат економічних наук,
завідуючий економічного відділення
Технолого-економічного коледжу
Білоцерківського національного аграрного університету

ІНВЕСТИВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

У статті досліджується розвиток інвестування корпоративних структур в сільськогосподарських підприємствах АПК регіону, розробляються пропозиції щодо активізації механізму інвестиційної привабливості підприємств агропромислового сектора. Досліджуються такі проблеми, як аналіз мотивів і форм інвестування в сільське господарство, підходи та моделі до оцінки ефективності виробничої діяльності агропромислових підприємств, пріоритетні напрямки щодо залучення інвестицій. Досліджено проблеми та перспективи інвестування корпоративних структур в сільськогосподарських підприємствах агропромислового комплексу. Обґрунтовано методіку комплексної оцінки механізму проведених заходів щодо забезпечення інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано основні методологічні напрями, що дозволяють визначити механізми інвестування корпоративних структур. Розроблено алгоритм оцінки розроблених заходів з підтримки АПК. Запропоновано методіку оцінки забезпеченні інвестиційного розвитку, яка дозволяє досить об'єктивно оцінити потребу сільськогосподарських підприємств з урахуванням їх ресурсозабезпечення. Матеріал статті орієнтований на широку аудиторію науковців, викладачів, працівників державних органів виконавчої влади та студентів вузів.

Ключові слова: інвестування, інвестиційне забезпечення, сільськогосподарські підприємства, корпоративні структур, агропромисловий комплекс.

Постановка проблеми. Формування корпоративних структур в агропромисловому комплексі здійснюється з урахуванням міжнародного досвіду. Це дозволяє виявити прогресивні світові тенденції в організаційно-правовому забезпеченні корпоративних структур. Вивчення міжнародного досвіду свідчить про те, що корпоративні структури є одними з кращих форм організації підприємницької діяльності на основі залучення зовнішніх фінансових ресурсів. Виявлені прогресивні світові тенденції організаційно-правового забезпечення корпоративних структур дозволяють врахувати міжнародний досвід при реформуванні агропромислового комплексу в українських умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестування корпоративних структур в сільськогосподарських підприємствах АПК досліджували вчені А. М. Білоченко, О. В. Коваленко, О. В. Комарчук, О. В. Кочетков, І. Л. Литвинчук, С. М. Мазурик, М. Й. Малік, О. М. Могильний, В. О. Проценко, П. Т. Саблук, Л. І. Федулова та інші.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є дослідження процесу інвестування корпоративних структур в сільськогосподарських підприємствах АПК на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одна з особливостей українських корпоративних структур полягає в тому, що правовою основою корпорацій виступають акціонерні товариства. Зростання ролі приватного сектора, глобалізація та зміна умов конкуренції свідчать про те, що корпоративне управління – одна з актуальних проблем в сучасному діловому світі. Практика показує, що без формування ефективної системи корпоративного управління забезпечити приплив інвестицій неможливо [5, с. 4-12]. Саме тому проблема корпоративного управління для країн з перехідною економікою має виключно важливе значення. В умовах бюджетного дефіциту і незбалансованого ринку інвестиції мають сприяти усуненню втрат продукції на всіх етапах її руху до споживача, збільшенню виробництва продукції та раціонального використання ресурсів. Капіталовкладення дозволяють також створити умови для структурних перетворень: зміни спеціалізації, концентрації та інтеграції виробництва. Регіональну інвестиційну політику визначають структурний тип АПК, стан його матеріально-технічної бази і завдання формування продовольчого і сировинного ринків. Розробці інвестиційних програм передують виявлення пріоритетів вкладення коштів і конкурентоспроможних суб'єктів ринку, пошук інвесторів, створення їм сприятливого режиму [9, с. 3-11].

При формуванні інвестиційної політики необхідне узгодження і сполучення територіальних, міжгалузевих і внутрішньогалузевих програм. У процесі їх реалізації виникають структурні зрушення загального призначення, потрібний комплексний облік взаємодії виробничих сфер і їх ресурсів з ринковою та соціальною інфраструктурою даної території [2, с. 33-41]. Концепція структурної та інвестиційної політики включає сполучення проблем розміщення, спеціалізації та концентрації виробництва в територіальному та галузевому розрізі з розвитком процесу інвестування, вибором структурних пріоритетів, з заходами підтримки інвесторів, зростанням ефективності капіталовкладень з урахуванням поточної вигоди.

У реальній економіці АПК інвестиційний процес багато в чому залежить від інтеграції промислового та фінансового капіталів. При цьому тип їх взаємозв'язків можна розділити на три сегменти: поставок ресурсів, що забезпечують виробничий попит даного підприємства – пропозиції постачальників; реалізації, тобто пропозиції продукції, на яку пред'являють попит споживачі; прямих і зворотних взаємовигідних зв'язків між фінансовими ринками та товаровиробниками. Характерною особливістю сукупних фінансово-економічних відносин є формування взаємовигідних принципів і умов інвестування [12, с. 56-62]. Проте дійсність не показує позитивних зрушень у цій галузі, так як існують певні перешкоди, обумовлені тим, що:

- по-перше, більшість підприємств АПК не бере участі у асоційованій формі власності, яка орієнтує свої вклади в цінні папери, і тим самим не отримує додаткову вигоду;
- по-друге, через низький рівень рентабельності сільськогосподарські підприємства не в силах погашати боргові зобов'язання і брати участь у банківському кредитуванні;
- по-третє, відсутність механізму та законодавчої бази виключає внутрішні можливості підприємств АПК для самостійного емітування власних цінних паперів;
- по-четверте, при високій кредитній ставці і низькій господарській діяльності відбувається ізоляція не тільки від фінансових ринків, а й від ринку товарів, що виключає будь-які варіанти фінансово-ринкового партнерства [7, с. 276].

Систематичне недофінансування агропромислових галузей регіону зробило негативний вплив на динаміку відтворювальних характеристик основних фондів, рівень зносу яких високий.

Виробнича та інвестиційна діяльність, фінансові результати роботи аграрного сектора свідчать про все ще не зупинену його деградацію, вкрай незадовільне виконання урядових програм щодо реалізації аграрної реформи, стабілізації агропромислового виробництва. Основними причинами такого становища стали як несприятлива макроекономічна ситуація, так і недостатня активність органів управління в пошуках виходу з ситуації, що склалася [14, с. 135].

Безперервний спад виробництва відбувається і у всіх галузях переробної промисловості. Відзначається постійне збільшення витрат на сировину і матеріали, паливо, електроенергію, оплату транспортних послуг і, як результат цього, – зростання поточних витрат виробництва. Вихід із цього становища представляється у коригуванні аграрної політики. З одного боку йдеться про використання помилок в інституційних перетвореннях і приватизації, а з іншого – про розробку механізму державного регулювання аграрного ринку, вдосконалення кредитно-фінансової системи, налагодженні управління державною власністю, законодавчому вирішенні земельного обороту, подальшому розвитку ринкової інфраструктури, що базуються на нормативно-правовій основі [1, с. 334-337]. У країнах з розвиненими ринковими відносинами встановлюються взаємовигідні інтеграційні зв'язки сільськогосподарських товаровиробників з іншими суб'єктами ринкових структур АПК, що дозволяє істотно підвищити їх економічну стійкість. В Україні в період проведення першого (основного) етапу приватизації відповідно до чинного законодавства створення і розвиток великих агропромислових формувань, що діють на інтеграційній, міжгалузевий (міжгосподарської) основі було призупинено. Проте у ряді випадків доцільність переходу від традиційних організаційно-виробничих структур до більш сучасним, відповідним світовій практиці, очевидна.

Світовий досвід демонструє модель розвитку сільського господарства, яка поєднуватиме ринкову організацію та орієнтацію на економічний інтерес виробництва з перевагами великого виробництва [13, с. 152-159]. Відповідна концептуальна модель реалізується за допомогою формування різного роду інтегрованих внутрішньогалузевих і міжгалузевих фінансово-виробничих структур. Агропромислове виробництво переживає складний період структурної трансформації. Криза в АПК обумовлена накопиченими проблемами, загальною соціально-економічною кризою, помилками в аграрній політиці, а також специфічними галузевими проблемами, які погіршують становище.

В силу низької рентабельності сільськогосподарського виробництва в більшій мірі, ніж в інших галузях відбулося скорочення виробничо-технічного потенціалу [8, с. 36-45]. Відсутність необхідних грошових надходжень призвело до багаторазового зменшення закупівель нової техніки та обладнання і високого рівня амортизації більшої частини основних засобів сільськогосподарських підприємств. Невирішеною проблемою залишається міжгалузевий диспаритет цін і доходів в системі АПК. В умовах лібералізації економіки сільське господарство виявилось нестійким перед монополізованими галузями промисловості. Ціновий прес з боку посередників і перекупників привів до багаторазового зниження частки сільськогосподарських товаровиробників у роздрібній ціні кінцевого продукту [11, с. 71-80].

Істотним стримуючим чинником зростання агропромислового виробництва є відсутність ефективних державних і недержавних систем регулювання продовольчого ринку. Адміністративно-розподільні органи управління скасовані, а нові механізми, що

відповідають сучасним умовам функціонування економіки не створені. Продуктивний, фінансовий і торговий капітали, обслуговуючі агропродовольчий ринок функціонують ізольовано. Крім того, в агропромисловому комплексі немає ефективних систем фінансування, кредитування, податків, ціноутворення. Вони не націлені на вирішення єдиного завдання, недостатньо координують економіку галузі. Економічна взаємозалежність підприємств АПК, продовольчого ринку, банківської системи настільки тісна, що криза в одній з ланок неминуче призводить до кризи всього комплексу [3, с. 363-368].

Названі та багато інших причин кризових явищ в АПК роблять актуальною проблему формування інтегрованих об'єднань в агропродовольчому комплексі, що функціонують на ринкових принципах господарювання. Розвиток антикризового реформаційного процесу АПК регіону – створення нових та підвищення дієвості сформованих спеціалізованих підприємств на основі їх корпоратизації, перспективних в плані зростання конкурентоспроможності. Моделювання корпоративних об'єднань АПК ґрунтується на загальних закономірностях розвитку сільського господарства, а зміст агропромислової корпорації багато в чому визначається формами і видами агропромислової інтеграції [10, с. 243-249]. При проектуванні агропромислових корпоративних структур має значення: на якій стадії технологічного ланцюжка виробництва кінцевого продукту розташоване підприємство-лідер інтеграції, так як це визначає саму структуру корпоративного формування та систему управління нею.

Більш стійке положення мають агропромислові формування, які створили відносно замкнутий цикл, виробництво – переробка – реалізація в рамках одного самостійного суб'єкта господарювання, завдяки чому уникнули в якійсь мірі цінового тиску переробних підприємств, торгівлі і численних комерційних посередників. Інтегроване об'єднання – це або нові юридичні особи з організаційно-правовою формою у вигляді акціонерних товариств, або товариств з обмеженою відповідальністю, або створені на базі великого і економічно стійкого підприємства-інтегратора шляхом об'єднання приватних капіталів, власниками яких є організації АПК, в тому числі і неплатоспроможні сільськогосподарські підприємства. Це інвестиційно-привабливі для інвесторів структури, що відрізняються прозорістю обліку та фінансової діяльності, а також широкими партнерськими зв'язками [4, с. 78-89].

У найближчій перспективі важливим інвестиційним джерелом АПК має стати утворення ринку агропромислових корпоративних цінних паперів. При його розвитку необхідне дотримання принципів зацікавленості споживачів фінансових інвестицій (підприємств) і постачальників грошових коштів (інвесторів). Головна особливість такого ринку полягає в тому, що, створюючи механізм прискореного перепродажу цінних паперів, він може проявити чималий стимул для залучення місцевих та іноземних вкладників, сприяти мобілізації нових ресурсів в виробництві і тим самим відкривати можливість зростання економіки [6, с. 83-96]. При цьому ринок може демонструвати головні напрямки структурної перебудови реальних секторів АПК і грати важливу роль в галузі ефективного переливу капіталу між галузями. Важливий момент тут – планове розміщення цінних паперів між інтегрованими галузями і підприємствами АПК, пов'язаними з внутрішньою ціною на вироблену продукцію. Враховуючи всі умови і варіанти котирувань, необхідно звертати увагу на випуск нових гарантованих паперів, щоб при погашенні активів інвестори змогли б отримати номінал і додатковий дохід, а в разі зниження цін на продукцію вартість номіналу була забезпечена. Представлений спосіб утворення ринку корпоративних цінних паперів прийнятний і перспективний тим,

що, по-перше, з урахуванням галузевих особливостей він дозволяє залучати фінансові ресурси на період більш тривалий, ніж короткострокові банківські кредити, і, по-друге, здійснювана процедура через продукцію, що випускається має велику гарантію реального забезпечення вартості номіналу і ймовірність доходу активів, зміцнення і розширення зв'язків між фондовими ринками і реальними секторами. На сьогоднішній день не вдалося створити прийнятну модель інвестиційного галузевого простору АПК регіону, не виконувалися завдання адаптації до фондових ринків. Неспроможність інвестиційно-забезпеченої тенденції призвела до зниження виробничого стимулу та інтересу до цінних паперів. Тому для початкового етапу формування взаємозв'язків фінансових сфер з виробництвом необхідний випуск державних гарантованих облігацій (індексованих з урахуванням інфляції), що обумовлює надійність концентрації ресурсів і їх трансформацію в інвестиції реальної економіки АПК. Однак випущені в обіг ці папери мають перебувати під контролем, що не призводить до зростання грошової маси в обігу, знецінення грошей, посиленню інфляційних процесів.

Висновки. Формування ефективного механізму грошово-кредитної забезпеченості АПК, економічне зростання регіонального АПК більшою мірою визначається шляхом послідовного і сталого накопичення капіталу, основними джерелами якого є фінансові інвестиції ринків цінних паперів, власні кошти підприємств, позикові кошти (кредити) банків. Головними перешкодами накопичувального процесу при цьому є не тільки слабкість інвестиційних зв'язків з фінансовими секторами, а й високі податки та інфляція. Перше обумовлено вилученням значної частини прибутку та зниженням рівня капіталізації, а другий ускладнює використання фінансових і позикових інвестицій для накопичення, оскільки зростає вартість кредиту та активів. Розумна монетаристська грошово-кредитна політика антиінфляційних заходів найбільш прийнятна для вирішення цієї проблеми.

На відміну від великих агропромислових підприємств регіону з'явився новий сегмент дрібних підприємств, що не має доступу до кредитних ресурсів. При цьому особисті підсобні господарства села, які зіграли велику роль у виробництві, залишалися поза державного регулювання і майже не входять в сферу державної грошово-кредитної підтримки. Надії на стійке фінансування дрібних фермерських програм не виправдалися, так як держава з початку реформи періодично скорочувало виділення їм фінансових коштів. Крім того, не була повністю вирішена проблема застави і в більшості випадків в якості застави виступали діючі виробничі фонди, які призвели до штучної ліквідності ресурсів господарств. З тих чи інших причин фермерам не пропонувалися кредити. Таким чином, на основі розроблених методів і механізмів грошово-кредитних відносин держава повинна взяти активний курс на фінансування підприємств АПК усіх рівнів, відродження села. При цьому кредитування аграрного сектора має стати першочерговим завданням. Державі необхідно створити систему прозорого функціонування фінансового ринку і зміцнення взаємозв'язків з реальними секторами регіонального АПК.

Список використаних джерел

1. Алексеев І. В. Організація роботи з податкового стимулювання інноваційної діяльності на підприємствах України / І. В. Алексеев, А. С. Мороз, Р. Й. Желізняк / Економічний вісник університету. – 2011. – Випуск 16/1. – С. 334-337.
2. Багратян Г. А. Світова криза та Україна : проблема й нові підходи до фінансового регулювання / Г. А. Багратян, І. С. Кравченко // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 33-41.

3. Віблій П. І. Теоретико-методологічні засади фінансового регулювання інвестиційної діяльності корпоративних структур / П. І. Віблій // Економічний вісник університету. – 2011. – № 16/2. – С. 363–368.
4. Гончарук А. Науково-практичні аспекти прийняття варіативних інвестиційних рішень / А. Гончарук // Економіка України. – 2011. – № 6. – С. 78-89
5. Гриценко А. А. Методологічні основи модернізації України / А. А. Гриценко // Економіка України. – 2011. – № 2. – С. 4-12.
6. Долгопятова Т. Корпоративное управление в российских компаниях: роль глобализации и кризиса / Т. Долгопятова // Вопросы экономики. – 2009. – № 6. – С. 83-96.
7. Економіка України: шоківі впливи та шлях до стабільного розвитку [монографія] / О. Г. Білоцерківець, Т. В. Бурлай, Н. Ю. Гонтар та ін. / за ред. д.е.н., проф. І. В. Крючкової. – К. : Ін-т екон. та прогноз., 2010. – 480 с.
8. Захарін С. Заощадження та інвестиції в корпоративному секторі України в контексті макроекономічного розвитку / С. В. Захарін // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 36-45.
9. Іщук С. О. Теоретико-методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості регіону / С. О. Іщук // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Інвестиційна привабливість регіону та механізми її забезпечення : [зб. наук. пр.]. – Вип. 3 (83) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2010. – С. 3–11.
10. Касич А. О. Теоретичні і методичні основи аналізу внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності / А. О. Касич // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3. – С. 243-249.
11. Лукашова І. О. Класифікація інститутів спільного інвестування: необхідність і проблеми / І. О. Лукашова, О. С. Власова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 71-80.
12. Пшик Б. І. Вдосконалення механізму податкового інвестиційного кредитування в контексті стимулювання розвитку інноваційної діяльності в Україні / Б. І. Пшик // Регіональна економіка. – 2010. – № 4. – С. 56-62.
13. Сунцова О. О. Вплив фінансового розвитку на економічне зростання: теоретичне визначення / О. О. Сунцова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 12. – С. 152-159.
14. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України [монографія] / Ю. М. Бажал, С. В. Захарін, Л. І. Федулова / за ред. д.е.н., проф. Л. І. Федулової. – К. : НАН України, Ін-т екон. та прогноз., 2011. – 656 с.

Однорог М. А. Инвестирование корпоративных структур в сельскохозяйственных предприятиях АПК

Исследуется развитие инвестирования корпоративных структур в сельскохозяйственных предприятиях АПК региона, разрабатываются предложения по активизации механизма инвестиционной привлекательности предприятий агропромышленного сектора. Исследуются такие проблемы, как анализ мотивов и форм инвестирования в сельское хозяйство, подходы и модели к оценке эффективности производственной деятельности агропромышленных предприятий, приоритетные направления по привлечению инвестиций. Исследованы проблемы и перспективы инвестирования корпоративных структур в сельскохозяйственных предприятиях агропромышленного комплекса. Обоснована методика комплексной оценки механизма

проведенных мероприятий по обеспечению инвестиционного развития сельскохозяйственных предприятий. Проанализированы основные методологические направления, позволяющие определить механизмы инвестирования корпоративных структур. Разработан алгоритм оценки разработанных мер по поддержке АПК. Предложена методика оценки обеспечения инвестиционного развития, которая позволяет достаточно объективно оценить потребность сельскохозяйственных предприятий с учетом их ресурсообеспечения. Материал статьи ориентирован на широкую аудиторию ученых, преподавателей, работников государственных органов исполнительной власти и студентов вузов.

Ключевые слова: инвестирование, инвестиционное обеспечение, сельскохозяйственные предприятия, корпоративные структур, агропромышленный комплекс.

Odnorog M. A. Investing corporate structures in agribusiness farms

This paper examines the development of corporate investment in agricultural structures agricultural enterprises in the region, developed proposals to enhance the mechanism of investment attractiveness of the agricultural sector. We study problems such as analysis of the motives and forms of investment in agriculture, approaches and models to assess the effectiveness of the production of agro-industrial enterprises, priorities for attracting investment. The problems and prospects of investing in corporate structures farms agriculture. The technique comprehensive evaluation mechanism of events regarding the investment of agricultural enterprises. The basic methodological directions to determine the mechanisms of corporate investment structures. The algorithm developed evaluation activities to support agribusiness. The method of evaluation of the investment, which allows one to objectively assess the need for farms with regard to their resource provision. The article is aimed at a wide audience of researchers, teachers, employees of government agencies and university students.

Keywords: investing, investment security, agricultural enterprises, corporate structures, agricultural.

